

ANDREU CAPDEVILA I PUIG, L'ALTRE CONSELLER ANDREUENC

Fins ara només teníem notícia que en tota la llista de consellers que ha tingut la Generalitat de Catalunya al llarg del segle xx només hi havia un andreuenc, Josep Dencàs i Puigdollers. Dencàs va ocupar les conselleries de Sanitat i Governació en ple període república (1931-1934), però l'autor d'aquest article, a partir de la lectura del llibre de memòries de Josep Benet, hi va descobrir que aquest tenia un amic andreuenc, Andreu Capdevila i Puig, el qual havia estat per poc temps conseller d'Economia un mes abans dels Fets de Maig de 1937.

Igual que Josep Dencàs, Andreu Capdevila i Puig no era nascut a Sant Andreu de Palomar, tot i això, tots dos van fer una llarga estada a Sant Andreu i tots dos van patir l'exili. Dencàs era nascut a Vic, i Andreu Capdevila i Puig va néixer el dia de Nadal de 1894 a Cardedeu (Vallès Oriental). De ben petit es va traslladar a Sant Andreu i als

13 anys va compaginar la seva tasca de tintorer de la Companyia de Filatures Fabra i Coats amb la de sindicalista de la CNT. Dins de la CNT desenvolupà la seva tasca d'afiliació en la secció tèxtil. Amb 20 anys va assumir responsabilitats sindicals en l'àmbit de la Federació Regional Catalana de la CNT i era considerat un dur pels patrons atès que no es doblegava fàcilment davant les reivindicacions socials en el ram dels tintorers.

Segons Manel Martín, en la ponència presentada sobre la Fabra i Coats en les Jornades d'Arqueologia Industrial -celebrades al Museu d'Història de Barcelona els dies 29,30 i 31 d'octubre de 2009-, titulada "La Fabra i Coats de Sant Andreu de Palomar: de la producció tèxtil a la producció cultural", cap al 1920 es registrà el màxim de beneficis del període i es procedí a l'ampliació del capital social fins als 45.000.000 ptes. Fruit d'aquesta operació van ser possibles incorporacions de fàbriques i la modernització dels sistemes productius. El mateix any 1920 es va comprar l'empresa Hilanderia Planas, ubicada al carrer Girona. Les màquines d'aquesta fàbrica es van instal·lar al recinte del Vapor del Rec, i entre aquest i Ca l'Alzina es va construir a sota del carrer Sant Adrià una galeria de comunicació per permetre la transmissió d'energia elèctrica, aigua i vapor mitjançant canonades, a més del pas de personal i mercaderies. El 1922 la Fabra i Coats incorpora al seu grup Manufacturas de Algodón Reunidas SA, que posseïa diverses plantes

a Badalona. A inicis de la dècada dels vint es van renovar les instal·lacions de Borgonyà i es va iniciar l'electrificació del procés productiu al complex fabril de Sant Andreu, amb la construcció el 1922 d'una central elèctrica pròpia. El 1926 es milloraren significativament les mesures de seguretat amb la creació del parc de bombers a la planta de Sant Andreu. La fàbrica tèxtil andreuenca ha esdevingut un dels punts fabrils més importants de Catalunya i de l'Estat espanyol. La creixent indústria tèxtil a Catalunya replantejava les accions sindicals i Andreu Capdevila no en va ser pas aliè. Des de la secció de tints va anar perfilant el seu tarannà sindical.

Capdevila va participar en la Conferència de la CNT de Sant Adrià del Besòs el 1936. En esclatar el conflicte bèl·lic, el 1936, Capdevila va prendre part en l'aturada del cop a Barcelona. El 19 de juliol va participar en l'assalt de la Caserna d'Artilleria de Sant Andreu de Palomar. La majoria dels assaltants a la caserna eren de la CNT, i van endur-se'n les armes, cosa que va possibilitar l'armament dels cenetistes. En l'assalt de la caserna andreuenca hi va morir el jove sindicalista santandreuenc Jaume Oller, fet que va comportar que al llarg de la Guerra Civil el passeig Torras i Bages portés el seu nom com a homenatge.

En el moment del sollevament militar i civil contra la república, la Fabra i Coats es va veure, com tantes altres indústries catalanes, afectada per l'esclat bèl·lic. Segons Manel Martín, en la ponència "La Fabra i Coats de Sant Andreu de Palomar, "de la producció tèxtil a la producció cultura", des del punt de vista del ritme productiu, la Guerra Civil va tenir uns efectes més relatius del que caldria suposar per a la Fabra i Coats. Cal destacar la fugida de la direcció i la concentració a Sevilla, l'ampliació del decret de col·lectivització del Sindicat Únic de la Indústria Fabril i Tèxtil de Barcelona a l'octubre de 1936, els problemes de subministrament de matèries primeres, a causa del bloqueig marítim, i les dificultats de col·locació de la producció a la zona franquista". El març de 1938 es van iniciar, a través de la Generalitat de Catalunya, intercanvis tèxtils amb la Unió Soviètica. Tant els edificis com la maquinària no es van veure malmesos de forma significativa - segurament la mà d'Andreu Capdevila a través de la seva influència dins de la CNT van ser decisius.

En les memòries de Josep Benet es descriu Andreu Capdevila de la manera següent:

"Un dels clients habituals de la botiga dels meus oncles (situada al carrer Gran de Sant Andreu just a tocar de l'entrada principal de la Fabra i Coats) era Andreu Capdevila, un obrer que treballava a Ca l'Alsina (Fabra i Coats) i que era un important i respectat dirigent sindical, cenetista, de la barriada. Solter, cada dia esmorzava a la botiga, des de feia anys. Després del 19 de juliol, continuà venint fins que, casat, es traslladà a viure al centre de Barcelona. A mi m'agradava i, per tant, feia el possible per servir-li l'esmorzar. Uns dies després que jo hagués tornat del Pla de Manlleu, em preguntà on havia anat de vacances durant els dies que havia estat fora. Li vaig explicar breument la meua petita aventura (fugint i ajudant religiosos de la persecució cenetista). M'escoltà molt seriosament i em digué: 'Noi, em sap molt greu el que t'ha passat'. Jo, que li tenia molta confiança, em vaig atrevir a preguntar-li: 'i, aquí, què passarà?'. Em contestà: 'Si les coses continuen com ara, perdrem la guerra'. M'impressionarem molt aquestes seves paraules. Més endavant, durant el curs de la guerra, vaig admirar la seva lucidesa i agrair la confiança que m'havia demostrat manifestar, a aquell jove de setze anys, que era jo, la seva opinió. Alguna vegada, en recordar aquest fet, havia pensat que potser jo atribuïa a Capdevila una declaració massa contundent, massa adaptada al que fou el final de la guerra. No és així. Me n'ha

confirmat la certesa el fet que, quan escric aquestes ratlles, parlant de la història del vell Sant Andreu amb el meu amic Josep Bota, andreuenc, que, tot i jubilat, continua treballant amb entusiasme i esforç per la barriada, ha sortit a la conversa el nom d'Andreu Capdevila i, sense jo dir-li res del que acabo d'explicar, m'ha contat que al seu pare, que també treballava a Ca l'Alsina i que era amic de Capdevila, aquest li havia dit el mateix que a mi.

Capdevila era, com Joan Peiró, un representant de la tradició reivindicativa, però, a l'ensem, responsable del vell sindicalisme català. Com va escriure el cooperativista Alfred Pérez-Braró, Capdevila era el prototipus del clàssic anarquista purità: no fumava, no bevia, no podia suportar el malparlar. Amava la lectura i s'esforçava per escriure correctament. En ser designat conseller d'Economia, des del primer dia renuncià al cotxe oficial i a l'escorta."

Com a president delegat en el Consell d'Economia de Catalunya, va ser l'encarregat d'elaborar el Decret de col·lectivitzacions i del control obrer. El 16 de març de 1937 és nomenat conseller d'Economia de la Generalitat Republicana, presidida per Lluís Companys i amb Josep Tarradellas com a Conseller en Cap. De fet, el seu càrrec va ser efímer perquè va ser destituït al cap de poques setmanes, el 5 d'abril. Va ser nomenat representant de la CNT dins del Govern autonòmic. En les memòries publicades en *Le Combat Syndicaliste* (1968) titulades *Mi intervenció en el Consejo de Economía de la Generalidad de Cataluña en representación de la CNT*, inèdites a l'Estat espanyol, Capdevila expressa la seva desil·lusió en la participació en la política de govern. Posteriorment, va tornar a presidir el Consell d'Economia de Catalunya, per la CNT. Segons Josep Maria Bricall, en la seva tesi doctoral, en fer referència al Decret de col·lectivitzacions promogut per Capdevila, diu: "L'acció dels treballadors en alguns casos i l'abandó de les empreses per part dels patrons en d'altres van portar a la propietat col·lectiva i a l'autogestió obrera; és a dir, a la col·lectivització en uns casos i als comitès de control en uns altres, a les empreses que contiaven en mans privades. En conjunt i en definitiva, a l'establiment d'un sistema econòmic a tot el país –coordinat des de la Generalitat– sense precedents enlloc del món. Les relacions entre les empreses i les d'aquestes amb l'Administració van haver de ser regulades en una situació nova. La relació amb la banca, amb les empreses de l'estranger (pel que fa a importació i exportació), en una indústria a més reconvertida per la guerra, es va haver de regir d'acord amb uns altres models. És el que se'n va dir la *nova economia o nou ordre econòmic-social* de la indústria i el comerç de Catalunya".

L'any 1937 es va casar amb Antònia Sánchez Garrido. Antònia, com era coneguda familiarment, havia nascut a Badajoz el 9 d'octubre de 1902, i va morir a Rennes (Bretanya) el 3 d'agost de 1963. En casar-se, es va traslladar a viure al centre de Barcelona. Josep Benet, malgrat el canvi de domicili de Capdevila, va continuar portant-li queviures de la botiga dels seus oncles andreuencs. Benet recorda la primera visita que va fer al dirigent cenetista al seu nou pis barceloní: "Està bé que sigui un home auster, però fer pujar els seus amics a un quart pis, sense ascensor, en aquests temps en què es passa gana, no està bé". Benet aprofitava per anar-hi en les hores que es trobava Capdevila i així podien establir una bona conversa. Benet, en les seves esmentades memòries, manifesta una veritable amistat i respecte envers ell. Durant el conflicte bèl·lic de 1936 Josep Benet va patir un escorcoll d'un escamot milicià a la seva cambra situada en la botiga i casa dels seus oncles. En no trobar-hi res sospitosos, els anarquistes, tot i que no estava previst fer-ho, van escorcollar l'habitació dels seus oncles i hi van trobar un tapís de la Sagrada Família. Aleshores s'entaulà una discussió sobre si les obres d'art "valuoses" s'havien de

preservar de la destrucció. Assabentats els familiars de Benet de la visita de milicians, van avisar Andreu Capdevila, que llavors es trobava reunit a la seu del Comitè de la CNT a Sant Andreu de Palomar, ubicada en els locals confiscats dels Catalanistes, i aquest va manar enviar un milicià que anès a casa de Benet i fes acabar la visita dels milicians i els deixessin tranquils. Benet recorda aquesta anècdota en les seves memòries com una gran sort, atès que aquell fet podia haver-li significat que se l'enduguessin, o altres conseqüències pitjors.

En finalitzar la guerra a Catalunya, es va exiliar a França, on va continuar militant a la CNT, juntament amb la seva companya Antònia. Primer van viure a Canet i després a Perpinyà. Un cop alliberada França dels nazisme, va reprendre la seva tasca d'orador en conferències i mítings, sobretot al sud-est de França -Narbona, Carcassona, Montpeller... Era partidari de la línia dura de la CNT, i en els anys seixanta va ser el secretari de la Comissió de Relacions de la regió d'Aude-Pirineus de la CNT a l'exili, i contrari a l'Aliança Obrera i la Defensa Interior. Els darrers anys de la seva vida els va passar a la ciutat bretona de Rennes. Des de l'exili va continuar col·laborant en diverses publicacions, com ara *Terra lliure*, *Le Combat Syndicaliste*, *L'Espoir* o *Umbral*. Va escriure el llibre *Un episodio de nuestra evacuación a Francia* (1978) i les esmentades memòries. Va tornar a Catalunya com a visitant, però va mantenir la residència a la Bretanya (França). Ignorem si en una de les seves estades a Catalunya, durant els primers anys de la transició democràtica, va tornar al seu estimat Sant Andreu de Palomar. Va morir a Rennes el 1987.